

УДК 347.72:334.78](082)
ББК 67.303я43
В25

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва НАПрН України
(протокол № 10 від 24 жовтня 2012 р.)*

Редакційна колегія

- О. Д. Крупчан**, академік НАПрН України, директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України
В. В. Луць, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України
В. А. Васильєва, доктор юридичних наук, професор, в. о. завідувача Лабораторії проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
І. Б. Саракун, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України

Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин : зб. наук. пр. / НАПрН України, НДІ приват. права і підприємства ; редкол.: О. Д. Крупчан [та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. — К. : Ред. журн. «Право України», 2013. — 168 с. — (Наук. зб. «Академічні правові дослідження». Дод. до юрид. журн. «Право України»; вип. 10).

ISBN 978-617-7087-01-3

У збірнику узагальнено матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин», організованої Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва НАПрН України, Лабораторією проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, яка пройшла в м. Івано-Франківську 21–22 вересня 2012 р. Наукові праці присвячено теоретичним і практичним проблемам врегулювання корпоративних відносин; врегулюванню правового статусу суб'єктів корпоративних відносин; питанням заснування, реорганізації та ліквідації корпорацій; вдосконаленню державного регулювання корпоративного сектору.

Видання розраховане на правознавців, суб'єктів нормотворчої діяльності, широке коло осіб, які цікавляться питаннями вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин.

За достовірність інформації, що міститься у друкованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

УДК 347.72:334.78](082)
ББК 67.303я43

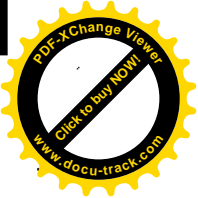
ISBN 978-617-7087-01-3

© Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013
© Редакція журналу «Право України», 2013

ЗМІСТ

Луць В. В. Охорона прав підприємницьких товариств (корпорацій) як суб'єктів корпоративних відносин.....	5
Галянтич М. К. Правовий режим майна державних корпорацій.....	7
Довгерт А. С. Акціонерні угоди в міжнародному приватному праві.....	11
Харитонов Є. О. «Корпоративне право» та «корпоративне законодавство»: до проблеми співвідношення.....	16
Харитонova О. І. Юридична особа як суб'єкт права інтелектуальної власності.....	21
Коссаk В. М. Правова природа відносин у разі виходу учасника з господарського товариства.....	25
Спасибо-Фатєєва І. В. Застава корпоративних прав.....	29
Шишка Р. Б. Організаційні корпоративні відносини.....	36
Кравчук В. М. Участь третіх осіб у фермерському господарстві.....	39
Бобрик В. І. Порядок прийняття рішення про внесення змін до статуту товариства з обмеженою відповідальністю: правова колізія та шляхи її вирішення.....	41
Махінчук В. М. Деякі проблеми визначення та класифікації суб'єктів підприємництва.....	46
Первомайський О. О. Управління корпоративними правами держави: засадничі положення.....	57
Сліпченко С. О. Щодо можливості передачі права участі у товаристві.....	60
Селіванова І. А. До питання про підстави виникнення у держави корпоративних прав та їх класифікацію.....	64
Цікало В. І. Захист корпоративного права акціонерів на скликання позачергових загальних зборів.....	67
Жорнокуй Ю. М. Причини виникнення корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах.....	72
Бек Ю. Б. Правовий статус приватного підприємства.....	76
Зозуляк О. І. Про корпорації в світлі проблеми класифікації юридичних осіб.....	79
Саракун І. Б. Роль державних органів (посадових осіб) в охороні корпоративних прав.....	85
Пленюк М. Д. Строки у регулюванні корпоративних праві відносин.....	91

Зеліско А. В. Концепція правосуб'єктності обслуговуючих кооперативів як непідприємницьких товариств	96
Кожевнікова В. О. Корпоративні права подружжя	99
Петрина В. Н. Про організаційно-правові форми господарських організацій – суб'єктів корпоративних відносин	102
Ясечко С. В. Право акціонерів на інформацію як елемент корпоративного права	108
Красовська А. В. Правова природа права на адміністративний позов про припинення юридичної особи.....	110
Жорнокуй В. Г. До питання про оборотоздатність немайнових прав учасників господарських товариств.....	113
Кочин В. В. Захист майнових прав членів приватнокорисних непідприємницьких товариств	117
Васильєва В. В. Визнання незаконними рішень органів управління (учасників) юридичної особи як спеціальний спосіб захисту корпоративних прав.....	122
Бабецька І. Я. Захист переважних прав в корпоративних правовідносинах: окремі цивільно-процесуальні аспекти.....	126
Сішук Л. В. Перехід корпоративних прав при реорганізації господарських товариств	130
Бутрин Н. С. Щодо підвідомчості корпоративних спорів.....	134
Даниленко Є. М. Правовий режим акцій подружжя	138
Ковалишин О. Р. Непрямий позов: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні.....	142
Пашутіна В. Ю. Зловживання правом як підстава виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю	145
Почтарьов С. О. Корпоративні права як предмет договору дарування	150
Соколовська Ю. В. Загальна характеристика правового регулювання відповідальності учасників повного та командитного товариств	152
Соколовський М. В. Межі здійснення корпоративних прав: окремі цивільно-правові аспекти	156
Сохан В. Б. Правова природа корпоративних правовідносин.....	159
Сліпенчук Н. А. Щодо поняття корпоративного інтересу	162

ОХОРОНА ПРАВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ (КОРПОРАЦІЙ) ЯК СУБ'ЄКТІВ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

Луць В. В.,

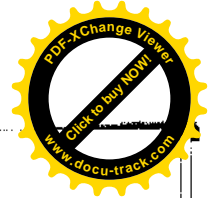
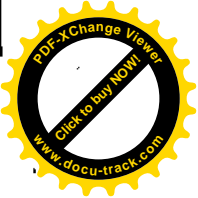
*доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного
інституту приватного права і підприємництва НАПрН України*

У літературі з корпоративного права, зазвичай, увага приділяється питанням щодо охорони (захисту) корпоративних прав засновників та учасників підприємницьких товариств. Однак, суб'єктами корпоративних відносин, що виникають, змінюються або припиняються щодо корпоративних прав (ч. 3 ст. 167 Господарського кодексу України), є не лише учасники (засновники), але й самі товариства, які також наділяються певними правами та обов'язками, як юридичні особи.

Поняття юридичної особи визначено в ст. 80 ЦК України: юридичною особою є організація, створена та зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правосудатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. В цивілістичній літературі виділяють такі елементи (складові) цивільної правосуб'єктності (правосудатності та дієздатності) юридичної особи: а) майнова правосуб'єктність як здатність мати майно на певному правовому титулі (право власності, право господарського відання або оперативного управління тощо); б) особистісна правосуб'єктність як здатність мати особисті немайнові права та обов'язки; в) правочино (договоро) здатність, тобто здатність бути суб'єктом (стороною) правочину, зокрема договору; г) трансдієздатність – здатність бути представником, обирати собі представника і бути тим, кого представляють; д) тестаментоздатність – можливість бути спадкоємцем за заповітом; е) деліктоздатність – здатність нести відповідальність за порушення прав та обов'язків у відносинах з іншими учасниками цивільних правовідносин.

Участь юридичної особи в корпоративних відносинах можлива в двоякій «іпостасі»: по-перше, як суб'єкт у відносинах із своїми засновниками та учасниками; по-друге, як засновник чи учасник іншої корпоративної організації. Як у першому, так і в другому випадках, юридична особа стає носієм цивільних прав та обов'язків майнового і немайнового характеру.

Так, товариство з обмеженою відповідальністю має право вимагати від учасника повної сплати його вкладу до статутного

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЯК НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ

Зеліско А. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права
Юридичного інституту Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника*

Активне реформування чинного законодавства України призвело до деякої хаотичності та суперечливості його норм, у результаті чого стало неможливим вирішення проблеми концептуальної єдності регулювання правового статусу окремих організаційно-правових форм юридичних осіб приватного права, зокрема, обслуговуючих кооперативів. Стаття 2 Закону України «Про кооперацію» (далі – Закон) визначає обслуговуючий кооператив як кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам, з метою провадження ними господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 % загального обороту кооперативу [1]. Закон України «Про кооперацію» не передбачає встановлену Цивільним кодексом (далі – ЦК) України класифікацію юридичних осіб приватного права на підприємницькі та непідприємницькі, однак, ст. 23 Закону визначає, що «виробничі кооперативи провадять господарську діяльність з метою одержання прибутку. Інші кооперативи надають послуги своїм членам, не маючи на меті одержання прибутку». Фактично, маємо пряму вказівку закону на належність обслуговуючих кооперативів до непідприємницьких товариств.

Отже, послідовність у правовому регулюванні статусу обслуговуючих кооперативів повинна виявлятися в узгодженості загальних положень ЦК України щодо визначення концепції непідприємницьких товариств та спеціальних положень Господарського кодексу (далі – ГК) України, законів «Про кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію».

Чинне законодавство не є однозначним у вирішенні цього питання, оскільки ЦК України і ГК України не містять жодних положень щодо обслуговуючих кооперативів. Крім вказаних кодифікованих актів, правовий статус обслуговуючих кооперативів встанов-

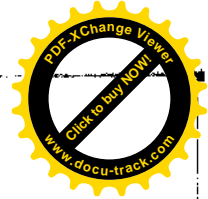
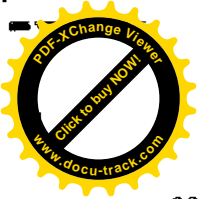
люється також спеціальним Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію», відповідно до статей 1 і 2 якого, обслуговуючі кооперативи, здійснюючи обслуговування членів кооперативу, не ставлять за мету отримання прибутку» [2].

Отже, спеціальні законодавчі акти визначають обслуговуючі кооперативи як непідприємницькі, незважаючи на відсутність таких вказівок в ЦК України. Але слід пам'ятати, що ЦК України і не встановлює переліку непідприємницьких товариств.

Відповідно до ст. 85 ЦК України непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Наведене визначення, ґрунтуючись на запереченні, не дає уявлення про особливості правового статусу непідприємницьких товариств. Водночас, ст. 86 ЦК України зазначає, що непідприємницькі товариства можуть, поряд із своєю основною діяльністю, здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не передбачено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню [3].

Комплексний аналіз наведених статей ЦК України дозволяє констатувати неможливість застосування до обслуговуючих кооперативів, як непідприємницьких товариств, положень ст. 91 ЦК України про універсальну правоздатність. Адже, обсяг їх правових можливостей бути учасником цивільних правовідносин обмежений критерієм мети, задля реалізації якої вони створені. Зазначене призводить до визначення в науковій літературі цілком обґрунтованої позиції про наявність у таких товариств спеціальної правоздатності [4, с. 15; 5, с. 3]. А. С. Довгерт зазначає, що законодавцю не вдалося до кінця витримати принцип універсальної правоздатності, оскільки ст. 86 ЦК України закріплює за непідприємницькими товариствами обмежену (цільову, спеціальну) правоздатність [6, с. 73]. Очевидним є те, що фактична наявність спеціальної правоздатності цих юридичних осіб зумовлює потребу врегулювання в ЦК України механізму її реалізації.

Наведені норми законодавства свідчать про те, що при реалізації правоздатності непідприємницькими товариствами йде мова про їх основну діяльність, що відповідає меті товариства і має непідприємницький характер та допоміжну діяльність, яка є підприємницькою та можлива в межах основної мети товариства. Головна відмінність у правовому положенні всіх некомерційних організацій від комерційних, як зазначає К. П. Беляєв, полягає в тому, що комерційні організації здійснюють підприємницьку діяльність, яка є для них

основною і повністю регулюється цивільним правом, а для некомерційних організацій підприємницька діяльність є допоміжною, забезпечуючи їх участь у майновому обігу [7, с. 37].

Слід зауважити, що факт належності підприємницької діяльності до основної чи до допоміжної, жодною мірою не змінює її сутності, вона все одно залишається підприємницькою. У зв'язку з цим, врегулювання у ЦК України потребує механізм здійснення непідприємницькими товариствами підприємницької діяльності, оскільки законодавча практика повинна виходити із потреб встановлення особливостей правового статусу таких юридичних осіб. Адже відсутність концептуальних положень щодо правосуб'єктності непідприємницьких товариств у поєднанні з низьким юридично-технічним рівнем спеціальних законів, які визначають правовий статус окремих організаційно-правових форм таких товариств, призводить до неможливості їх ефективного функціонування.

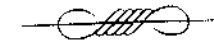
Для часткового врегулювання розглянутого питання доречною є пропозиція щодо визначення у законодавстві імперативної норми про обов'язкове зазначення в установчих документах непідприємницьких товариств вичерпного переліку можливих видів їх підприємницької діяльності. У пункті 157.157 Податкового кодексу України визначено, що статутні документи неприбуткових організацій повинні містити вичерпний перелік видів їх діяльності, які не передбачають одержання прибутку згідно із нормами законів, що регулюють їх діяльність [8]. Однак про перелік видів підприємницької діяльності зазначений кодифікований нормативний акт не згадує, незважаючи на суттєву практичну потребу в цьому.

Можливо, що чинне законодавство має підходити до регламентації діяльності непідприємницьких товариств, які здійснюють підприємницьку діяльність, шляхом встановлення інших підвищених вимог до їх статусу, зокрема до порядку розголошення інформації про діяльність такого товариства, розміру його статутного (пайового) капіталу, встановлення особливого порядку звітності за результатами його діяльності тощо.

Вказане свідчить про доцільність подальшого розроблення концепції непідприємницького правового статусу обслуговуючих кооперативів шляхом не лише деталізації їх непідприємницьких ознак у спеціальних нормативно-правових актах, але й на рівні загальних положень ЦК України щодо непідприємницьких товариств, оскільки надана їм можливість здійснювати підприємницьку діяльність зумовлює необхідність визначення чітких механізмів реалізації ними спеціальної правосдатності.

Список використаних джерел

1. *Про кооперацію*: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.
2. *Про сільськогосподарську кооперацію*: Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
3. *Цивільний кодекс України*: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
4. *Козлова Н. В.* Правосуб'єктность юридического лица / Н. В. Козлова. – М.: Статут, 2005. – 476 с.
5. *Слугин А. А.* Гражданская правосуб'єктность юридических лиц: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / А. А. Слугин. – Краснодар, 2003. – 20 с.
6. *Довгерт А. С.* Цивільна правосдатність юридичної особи / А. С. Довгерт, Г. В. Цірат // Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 928 с.
7. *Беляев К. П.* О делении юридических лиц на коммерческие и некоммерческие в гражданском законодательстве / К. П. Беляев // Актуальные проблемы гражданского права / Под ред. С. С. Алексеева. – М.: Статут, 2000. – Вып. 3. – С. 35–48.
8. *Податковий кодекс України*: Закон від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14. – Ст. 112.

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ

Кожевникова В. О.,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

1. Набуте корпоративне право подружжя є дуже складним феноменом, освоїти який не так просто. Ситуація ускладнюється не тільки суперечливістю їх правового регулювання, а й сутністю їх правової природи.